

PASSADA LA RATLLA

EDUARD BARBA I LA FILANTROPIA

Robert J. Alexander, un dels dos grans especialistes en el comunisme a l'Amèrica Llatina —l'altre és Víctor Alba—, diu al seu llibre *Communism in Latin America* que el Club Català de Santo Domingo, ciutat que a l'arribada dels refugiats de la guerra d'Espanya tenia el nom de Ciudad Trujillo, va ser un dels focus on es va incubar el comunisme a la República Dominicana. És una llàstima que Eduard Barba morís —ara ha fet dos anys, el 10 de febrer del 1972— sense aclarir-nos com va ser utilitzat amb finalitats polítiques tan concretes un organisme que ell va crear i mantenir amb un objectiu filantròpic. Un matí de diumenge, el 12 de maig del 1940, es reunien a la sala d'actes de l'Ateneo Dominicano una centena de catalans per constituir el Club Català amb el fi declarat de «mantenir, fomentar i estendre la cultura catalana». Eduard Barba havia descobert un català que residia al país des de feia uns quants anys i que li va semblar escaient, pel seu apoliticisme, per a fer de president del Club: Martí Gallart, un bon home que no entrebancaria la tasca filantròpica que Barba s'havia proposat. Acabada l'assemblea de constitució, hi va haver una ballada de sardanes a l'espaiosa terrassa de l'Ateneo Dominicano. Hi vaig veure gent del PSUC, si, però també de l'Esquerra, d'Acció Catalana i d'Estat Català, i, encara, «apolítics» de la CNT. A l'assemblea s'havia proposat que el Club fos obert a tota la gent de parla catalana, fossin de València o de les Illes com si fossin del Principat. Algú hi va fer oposició i Barba, home pragmàtic, no va insistir. Com que la trama de roba, sabates i medicaments que els quàquers i altres feien dels Estats Units constituïa un ajut demanat i administrat personalment per Eduard Barba, el Club Català va ser de tota la gent de llengua catalana que en va demanar ajut o que en va aportar: entre els patrocinadors econòmics hi havia diversos comerciants mallorquins. Secundàriament, el Club Català va tenir una activitat cultural: unes conferències i unes representacions teatrals, però sobretot una biblioteca de préstec on de seguida es van aplegar uns centenars de volums, instal·lada, com el dipòsit de roba per als més necessitats, al domicili d'Eduard Barba —que vaig compartir una temporada llarga—, al carrer Báez, 14. El 1943 es va crear una Mútua Catalana d'Assistència, presidida igualment per Martí Gallart i activada per Eduard Barba, com el Club, que a partir d'aleshores es va dedicar preferentment a les activitats culturals, limitades a la biblioteca i a unes reunions per escoltar música. Més endavant el Club es convertiria en Amics de la Música. Ha mort l'animador de tot això, han mort també molts dels qui el secundaven en les seves activitats o se'n beneficiaven, i els altres s'han dispersat pel món o han tornat a la terra; i l'existència del Club Català de la República Dominicana ha quedat registrat, al llibre d'Alexander, com un focus del comunisme. És curiós que Alexander posi en dubte la catalanitat del PSUC referint-s'hi amb aquests mots: «... the so-called United Socialist Party of Catalonia, which had been the Communist affiliate in the northeastern section of the Spanish Republic».

VICENÇ RIERA LLORCA

DIA RERA DIA

LA DONA QUE FA EL PAPER DE DONA

Em sembla que poques dones se n'han alliberat, i m'atreveria a dir que no se n'ha alliberat cap, d'aquella pregunta que, amb diverses variants, fa:

—I el fet de ser dona, ¿com ha influït en el seu treball, en la seva producció, en la seva capacitat creativa?

Que ningú no s'estranyi si la dona que rep la pregunta contesta amb un rebuf. Fa pocs dies, en aquesta ciutat nostra, el periodista, fent gala d'originalitat, va preguntar a Yanick Bellon una cosa semblant. Yanick Bellon es va negar a contestar. L'autora de *La femme de Jean* devia pensar que ja en tenia ben bé prou. I amb tot, hem de ser indulgents i hem d'admetre que el periodista ingenu s'admiri perquè de secretàries perfectes n'hi ha moltes, però de directores de cinema n'hi ha poques.

Amb tot, només fent ús de la meua memòria, ara en diria unes quantes que fan una sortosa excepció: Agnès Varda, Yanick Bellon, Nelly Kaplan, May Zetterling, Liliàna Cavani... A l'entorn de Liliàna Cavani, i en ocasió de la presentació dels seus films a l'Institut Italià, se'm va plantejar aquesta famosa pregunta, i, és clar, una pregunta, per impertinent que sigui, et fa reflexionar. I em vaig trobar pensant efectivament: ¿En quina mesura una obra de creació modifica la dinàmica de l'esperit femení? Se'm va acudir llavors una divisió que pot ser útil als aficionats a les divisions. Les dones creadores, siguin directores de cinema, siguin novel·listes, es poden dividir en conreadores de tres aspectes temàtics: a) les que reflecteixen una tòpica condició femenina, el que en podríem dir artistes tendres, dolces i tristes; b) les que reflecteixen amb agressivitat o ironia la problemàtica de la segregació de la dona; c) les que cerquen temes humans, oblidant la seva condició femenina. En la novellística trobaríem fàcilment exemples per cadascun d'aquests extrems: a) Françoise Sagan; b) Doris Lessing; c) Simone de Beauvoir. En cinema la divisió ja no és tan nítida, però, ¿per què no continuar col·locant noms als fitxers?: a) Agnès Varda; b) Nelly Kaplan, May Zetterling, Yanick Bellon; c) Liliàna Cavani. I amb tot, la Cavani surt sempre en defensa de l'*out sider*, sigui la joventut, sigui l'ésser declarat anormal, sigui una dona qualsevol. I uns petits detalls demostren tant la seva revolta com el seu esperit d'observació. Quan la protagonista de *L'Ospite* ingressa de nou al món dels «normals» li calcen sabates de tacó i li posen arracades.

MARIA-AURELIA CAPMANY

PUNT I SEGUIT

ELS QUI AVUI SÓN A LES ESCOLES

Hi ha xifres que són més rodones que d'altres. Per exemple, la xifra de 1975 sembla més definida, més decisiva, potser, que tot d'altres, més perdudes en la grisor dels anys, els quals ens costa de recordar llevat del cas que algun esdeveniment d'importància personal o col·lectiva ens els destaqui. Aquest de les dates és un dels problemes dels ensenyaments humanístics i més o menys relacionats amb la història. Cal una gran paciència per part de l'educador o del memorialista i alhora un sentit bastant agut de la realitat, per a fer-se càrrec que els altres, siguin alumnes o públic, o simplement interlocutors, no estiguin familiaritzats amb el joc de dates que hom pot exhibir amb tota naturalitat i sense sospitar que hom hi pugui veure pedanteria.

Els qui avui són a les escoles, i que tenen, doncs, entre tres anys i setze o disset anys, han de fer un esforç i l'hauran de fer els més petits que encara no estan en condicions de fer esforços d'aquesta mena, per seguir qualsevol explicació jalonada de dates, sobretot les contemporànies, les més familiars per a d'altres auditoris, ja més «històrics». Hom parla del «36» i es troba que l'alumne no sap ben bé si aquell any va començar o es va acabar una guerra. Perquè resulta que el «39» en van començar i en van acabar de guerres, més o menys numerades. Si hom parla de la primera guerra mundial, més val anomenar-la ja de cop «guerra del 14», com feia la gent sempre abans que hi hagués hagut la segona. Així, és preferible parlar de la República «del 31» que no pas enumerar les repúbliques que ens han afectat directament, per poques que siguin. I pertany a terrenys altament especialitzats, en aquests rams escolars, fer fites, a base de dates, de l'Estatut (del 32), del 6 d'octubre (del 34) o de la vaga dels tramvies (del 51), encara que siguin del domini i de la memòria de tanta gent.

Però, ¿no havíem dit, i no diem que, justament, no s'ha d'estudiar de memòria? La nostra memòria, en aquest cas, no és «estudiada», és clar, sinó soferta. Ens ho deien a l'escola: «la letra con sangre entra», i així hem après nosaltres. Però els qui avui són a les escoles no volem que hagin d'aprendre així, ni amb sang ni amb frases sagnants. No ho voldríem. Llur memòria hauria d'ésser tota de futur, d'aquest darrer quart de segle al qual entrarem en acabar aquest 1975, d'aspecte tan rodó. I caldria que al «calendari escolar» les dates del passat fossin netes de sang i la memòria fos com un mirall d'allò que ells tenen dret a recordar i a admirar.

Tanmateix, aquests infants i aquests adolescents escolars d'ara seran els qui l'any 2000 —una xifra encara més rodona— tindran més de vint-i-cinc anys i menys de cinquanta. Seran els dipositaris de les apostes que puguem fer avui sobre l'home en aquell moment de la història. Pel camí hauran hagut d'aprendre les dates de «llur» memòria d'homes, no estudiades sinó viscudes. Amb el que Jean Fourastié anomena «moral prospectiva», amb ells hem de «preparar», més que preveure, els esdeveniments, com si tots, ells i nosaltres, fóssim alliberats. Com si fóssim, doncs, lliures d'escollir les commemoracions futures, amb ells i per a ells, ja que a nosaltres ens han estat imposades.

JOAN TRIADU